

D. D.

DISSERTATIO ACADEMICA
VULGARIA QUÆDAM

TEMPESTATIS SERENÆ
PRÆSAGIA
CONTINENS,

QUAM

Consens. Ampliff. Facult. Philos. Aboëns.

PRÆSIDE

D: NO PETRO
KALM,

S. S. Theol. DOCT. Oecon. PROF. Reg. & Ordin. nec
non Reg. Acad. Scient. Stockh. & Societ.
Lit. Upsal. MEMBRO,

Publico examini modeste sistit

MICHAËL POLVIANDER,

Verbi Divini Minister

In Audit. Maj. Die I. Julii MDCCLXXI.
Loco & Horis a. m. Confyetis.

A B O Æ,

Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL.

Reipublicæ quoniam maxime debemus, omnino de eo, ut salus ejus promoveatur, semper solliciti sumus. Hinc etjam inter alios, imprimis Eruditi, artes veteres excolendo novasque excogitando, nullo non tempore Patriæ prodesse voluerunt. Prælagire tempestates futuras, si viribus nostris non excideret, certe non minimam exinde utilitatem, aliis relictis, re tantum rustica considerata, nobis promitteremus. Quis enim est, qui non videt, quantum sibi gratularetur rusticus commodi, si ad tempestatem aridam aut humidam, calidam vel frigidam, & sic ulterius, certo concludere valeret. Quod licet difficillimum, industria tamen eruditorum jam jamque eo usque se extendit, ut varia hac in re proferre possimus, quare in usum Conterraneorum ipse fere plane imperitus, prælagia quædam eorum de tempestate ferena, imprimis quæ mihi viri plures ex observationibus & experimentis suis Meteorologicis suppeditarunt, per Dissertationem hancce in lucem edere sum conatus, certo certius de Tua, Benevole Lector ad ignoscendum proclivitate, si hæc præter opinionem caderent, persuasus.

§. I.

Antequam ad prognostica, quæ nobis nunc sunt cura, enumeranda nos conferamus, indicandum necesse est, quod Præclarissimus Dominus Magister Docens LINDQVIST, quamvis in Dissertatione sua Graduali materiam hancce velut ex parte enodasse videatur, nullo tamen modo in nostras descenderit partes, quoniam præfagia tantum pluviarum attulerit. Si autem, ut prognostica tam pluviarum quam tempestatis serenæ juxta se invicem posita eo clariora evadant, ejus ordinem probatum in hocce nostro specimine fere imitemur, indigne non est ferendum. Commonetque Præclarissimus Dominus Magister in Dissertatione sua eruditissima, Præfagia pluviarum esse aut ejus indolis, ut ex principiis Physicis facile demonstrantur, aut talia, ut causæ eorum vel plane non vel saltem minus liquide pateant, eandem quoque sibi induerunt naturam præfagia tempestatis serenæ.

§. II.

Prout jam naturæ tribuimus, quod inter alia, imprimis vapores aquarum cavati, quorum adscensus in ærem, atmosphæram in temperiem alias pronam, humidam & nubibus interdum expletam reddit, unde pluviiis, nive & grandinibus globus noster humectatur, & terra divellantur. Sic etiam plures dantur causæ physicae, per quas vapores hi aut plane dissipantur, aut antequam condensati descendunt, ad alias depelluntur regiones. Tales sunt e. g. 1. *venti quidam, imprimis aquilonæ.* 2. *Procelle.* 3. *Ignes in silvis accensi, qui fumo ingenti velut quadam nube abscondunt calum.* 4. *Gravitas æris, ad quam optime ab elevatione §.ii in Barometro, etiam ab elevatione nubium & fumi concludere licet, quæ omnia*

omnia & vapores sejungunt, & atmosphæram ab exhalationibus prorsus vindicant. Concedunt & quidam. 5. *Luna suæ cum transgressu super terram, vim commutandi cæli faciem, quoniam post novendecim annos, quando Luna ad eandem redit seriem circumvagandi terram, fere easdem tempestates adferret, sed cum experientiæ & observationibus hoc adfertum contrarietur, merito in censum hic venire non potest.*

§. III.

Inter præslagia tempestatis serenæ, quarum causæ rationem non ita latent, afferri possunt. 1. *Insuetæ siccitas carniū induratarum cuticulæque lardi.* 2. *Altitudo magna, ut ante dictum, & in Barometro.* 3. *Fumus linea perpendiculari in aërem adscendens.* 4. *Candela strenue ardens & sine Zona fulgens.* 5. *Chordarum laxitas aut remissio solito major.* 6. *Stellæ noctu clarius solito fulgentes.* 7. *Sol purissimus vel et jam radiis quasi colore anreo picturatis cælum serenum mane occupans.* 8. *Is uno eodemque statu, hoc est, purissimus vesperi de cælo, imprimis post pluvias, cumque non spissæ nec obscuræ sed albæ aut rubræ nubes videantur, sese recipiens.* 9. *Sol cælo toto sereno occidens.* 10. *Sol instar ignis ruber occidens, hieme tempestatem serenam valde frigidam, æstate serenitatem cum vehementi calore portendit.* 11. *Sol nubilo cælo quidem exoriens nubibus vero mox post ortum ejus evanescentibus.* 12. *Luna sine orbe, nitore puro coloreque argenteo splendens.* 13. *Eadem primis novilunii diebus faciem suam totam cornibus acuminatis ostendens.* 14. *Halones sive Cinguli circum solem pariter ac lunam uno fere momento pereuntes.* 15. *Quando juxta horizontem, cælo alias licet nubibus abscondito, conspicitur linea clara puraque, ita ut nubes insulæ non sint dissimiles.* 16. *Si post pluvias, leni flatu concomitatas, major incipit vis ventorum aquilonis vel zephyri nubesque eleventur & versus septentrionem aut occidentem*

cidentem dissipantur vel fugantur. 17. Nubes parvæ & candidæ per cælum hinc inde quasi stratiæ aut sparse tempore vespertino. 18. Cæli vesperi nubibus vacui color rubeus. 19. Nubes albidiæ appropinquante sole discussæ. 20. Nebulæ descendentes terramque repetentes. 21. Eadem super aquis, paludibus locisque palustribus sedentes, nec ascendentes. 22. Ros noctu copiose eadens. 23. Cacumina montium visui sese distinctissima & purissima offerentia. 24. Januæ apertu faciliores variaque e ligno facta secundum longitudinem fibrarum contractiora reddita.

§. IV.

Præter enumerata, diuturna quoque experientia non pauca nec contemnenda nobis prodidit serenitatem denunciante, quæ etsi causam cur sunt vel fiunt rationi adeo palam non faciunt, attento tamen animo observari debent, quippe quæ, si non infallibiliter, magna tamen cum probabilitate futuram cæli faciem serenam nobis prædicunt. Talia sunt 1. *Venti Phæbum sequentes*, h. e. dum nocte aquilo, mane oriens, meridie auster, vespereque zephyrus flat, vocaturque svecice *Solgangs-wæder*, & inter certiores serenitatis habetur nuncios. 2. *Ær tempore imprimis æstivo fumo quasi subtiliori impletus*, quem svecice vocamus *Sol-rök*, 3. *Sonus cataractarum versus boream, curum aut euro-aquilonem a loco, ubi habitamus, fluentium, solito major & distinctior.* 4. *Idem præsagium a sono campanarum ad prædictas plagas a loco auditus pendentium.* 5. *Aquæ in sinibus maris ipso etjam tempore pluvie cito defluentes atque decrescentes* 6. *Iris brevi tempore sese conspectui nostro subducens.* 7. *Fulgur vesperi absque tonitru.* 8. *Ædificia lapidea, quæ formosiora videntur, aura ab exhalationibus pura.*

§. V.

Restant adhuc indicia tempestatis serenæ, quæ a vi-
vis desumuntur animantibus, quæque licet non omnia
evidenter, nec liquide ex principiis naturæ enodari que-
ant; dignoscitur tamen in illis benignitas sapientissimi
Creatoris, qui naturæ horum dedit, quod nobis usui esse
voluit convincimurque exinde de utilitate præfagio-
rum. Horum nonnulla, quæ nobis in promptu fuere,
afferre operæ pretium duxi, quorum sunt. 1. *Oves ca-
cumina collium vesperi petentes.* 2. *Aranæ super terram
nuperrime versam telas cito texentes.* 3. *Aves minores im-
primis hirundines in alto prædantes.* 4. *Apes mane egre-
dientes longinque divagantes & sero revenientes.* 5. *Sca-
rabei sero volantes & frementes.* 6. *Apes terrestres post
occasum solis flores visitantes.* 7. *Grues per sublime vo-
lantes rectantque viam sine declinatione tendentes.* 8. *Mil-
vi & accipitres in excelsa vagantes.* 9. *Culices sublime in
aura ludentes.* 10. *Eruca Camtharidis noctiluca noctu lu-
men lucidissimum spargentes.*

§. VI.

Quæ jam adduximus tempestatis serenæ præfagia
multorum experientia & plurium observationibus col-
lecta, quamquam sese infallibili Lectori non possunt com-
mendare certitudine, quin tamen aliquam præstent uti-
litatem nulli dubitamus. Monendum tamen adhuc. 1.
*Quo plura horum præfagiorum uno eodemque tempore se ob-
servatori offerunt, eo certior redditur veritatis prognostici.*
2. *Tempore imprimis æstivo prognostica hæc certiora sunt,
non vero ita hyeme.* 3. *Cælum serenum ejusdem diei sequen-
tisque tantum prænuntiant, raro ad tertium aut quartum
diem se extendunt.** 4. *Tonitrua præfagiis tempestatum omni-
bus*

bus illudunt, circulosque (ut ita dicam) observatoris prorsus turbant; licet plura signa serenitatem promittant, nihilo minus tamen adveniens tonitru proximo die imbrem saepe torrentis modo effundit. Verum quidem est, & quod confiteamur, nos ultra sphaeram probabilitatis ascendere non posse quando quaestio de praesagiis est; quoniam ratio Phœnomenum & nexus causarum eventuumque nos haud raro fugiat, cum tamen melius est ad aliquam aspirare certitudinem & probabilem in actionibus suis sequi regulam, quam omni plane destitui; speramus Te B. L. conatus nostros in meliorem eo benignius interpretaturum partem, quo certius est, praesagia laudata rite cognita & recte applicata, usum, agricultori imprimis, adferre haud spernendum.

* Excipere tamen licet quæ §. 3:ta N:o 1. 2. 9. 23. §. 4:ta N:o 1. 2. §. 5:ta N:o 2. enumerantur; hæc enim non raro serenitatem plurium dierum futuram indicant.

DOMINO AUCTORI.

Scientiæ certe omnes ob insignem utilitatem sese omnibus commendant mortalibus, quique in eas omni incumbunt nisu, publici æstimationem omnino merentur. Tu sane amice Honoratissime, indefesso studio eximiam tibi comparasti notitiam plurimum doctrinæ Humanæ & Divinæ partium. Præsens Tua egregia & solida Dissertatio prima, hanc rem satis superque testatur. Intima in Te hac occasione mihi injungit ut Tibi sincero, sed simul festinanti calamo gratuler, non certe vulgares in studiis litterarum progressus. De cætero voveo, DEUS T. O. M. tribuat Tuis honestissimis conatibus felicem, optabilemque omnem successum & cumulet Te omni felicitate, Tuum in commodum, Tuorumque delectationem & gaudium, nullo infortunii casu interruptum. Hæc inter vota mansurus sum ad urnam usque

TUI

*Amantissimus &
Studiofissimus amicus*
GABRIEL AVELLAN.